

DECIZIE

21 martie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

În componența:

Președintele ședinței,
JudecătoriValeriu Doagă,
Tamara Chișca-Doneva, Dumitru Visternicean,
Ion Druță, Svetlana Filincova,

examinând recursul declarat de către Moloșnic Elena și Moloșnic XXXX, în cadrul cauzei civile intentate la cererea de chemare în judecată depusă de Moloșnic Elena și Moloșnic XXXX către Instituția de Învățământ Gimnaziul "Mihai Eminescu" din or. Orhei, Țăruș Elena cu privire la stabilirea faptului încălcării drepturilor, repararea prejudiciului material și moral cauzat, încasarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 25 octombrie 2017, prin care a fost respinsă cererea de apel depusă de Moloșnic Elena, admisă cererea de apel depusă de Instituția de Învățământ Gimnaziul "Mihai Eminescu" din or. Orhei, casată integral hotărârea Judecătorei Orhei (sediul central) din 25 iulie 2017 și emisă o nouă hotărâre de respingere a acțiunii ca neîntemeiată,

c o n s t a t ă :

La data de 25 ianuarie 2016, Moloșnic Elena în interesele copilului Moloșnic XXXX a depus cerere de chemare în judecată împotriva Instituției de Învățământ Gimnaziul "Mihai Eminescu" din or. Orhei și Țăruș Elena cu privire la stabilirea faptului încălcărilor a prevederilor art. 16 și art. 24 al Constituției, art. 6, art. 7 al Legii privind drepturile copilului, repararea prejudiciului material în mărime de 2 280 lei și moral în mărime de 50 000 lei, restituirea cheltuielilor judiciare.

În motivarea acțiunii, reclamanta a indicat că, pe parcursul anului de învățământ 2015 - 2016 în primul trimestru de studiu, diriginta clasei a VIII-B a gimnaziului Mihai Eminescu, din or. Orhei, Țăruș Elena, a avut un comportament discriminatoriu și a creat un mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor și ofensator, având drept scop lezarea onoarei și demnității copilului minor Moloșnic XXXX, care a studiat în clasa VIII-B în acest gimnaziu până la 06 ianuarie 2016.

Reclamanta a menționat că, acțiunile violente și discriminatorii din partea pârâtei Țăruș Elena asupra copilului sunt consecințele unor relații ostile dintre mama sa Olga Sceavenco și Tamara Țăruș, care este mama pârâtei.

În opinia Moloșnic Elenei, pârâta Țăruș Elena a hărțuit-o, intimidat-o pe fiica sa în fața colegilor de clasă. Una din incidente nefaste a avut loc în luna octombrie

2015, la ora de dans, când profesoara Țăruș Elena a îmbrâncit-o din ură pe fiica sa din motiv că nu poate dansa, și Moloșnic XXXX s-a lovit cu capul de perete, însă nu s-a adresat la acel moment la medic, considerând că nu vor fi dereglări de sănătate.

După acest incident la aproximativ două luni a fost nevoită să apeleze la serviciile medicului pentru consultație medicală, deoarece fiica sa avea dureri de cap. Medicul neurolog a prescris un tratament medical la domiciliu pe o perioadă de 10 zile, aflându-se în perioada 15 decembrie 2015 – 17 decembrie 2015 sub tratament medical la domiciliu, dispunând și de certificat medical.

Ulterior, după finalizarea cursului de tratament, a apărut un alt conflict în școală axat pe criterii de discriminare și violență psihologică cu profesoara Țăruș Elena, și anume la 23 decembrie 2015 fiica sa, Moloșnic XXXX, a venit acasă plângând și a informat-o că la disciplina ”matematica” pentru semestrul I a fost notată cu nota ”7”, dar ea cunoaște că reieșind din notele din agendă trebuia să fie evaluată cu nota ”8”.

La data de 24 decembrie 2015, s-a adresat la directorul gimnaziului, Raisa Gherasim, solicitând protecție a copilului său, care este supusă abuzului psihologic și discriminării din partea pârâtei Țăruș Elena, însă directorul nu a căutat un compromis, vorbind pe criterii de discriminare și recomandându-i să părăsească biroul.

Apoi, în aceeași zi a discutat și cu diriginta Țăruș Elena, rugând-o să evite conflictele cu fiica sa, la ce ultima a vorbit cu un ton ridicat, revoltător, acuzând-o precum că împreună cu fiica Moloșnic XXXX îi creează doar probleme în instituția de învățământ.

Din motiv de imposibilitate de a soluționa conflictului pe cale amiabilă, reclamanta a fost nevoită să se adreseze la Direcția Generală de Învățământ or. Orhei cu o petiție, prin care a solicitat luarea măsurilor față de administrația gimnaziului și a dirigintei Țăruș Elena, vinovate de comiterea acțiunilor discriminatorii și abuzive față de fiica sa, Moloșnic XXXX.

Ca urmare, directorul gimnaziului Raisa Gherasim împreună cu diriginta Țăruș Elena, fiind informate că vor apărea reprezentanții Direcției Învățământ or. Orhei cu un control în baza petiției sale, a ordonat ca toți elevii din clasa VIII-B în afara de fiica reclamantei, să se prezinte la ea în birou, ceea ce și au făcut, iar Moloșnic XXXX a stat după ușă singură. Nu cunoaște despre ce s-a discutat, însă colegii de clasă i-au spus XXXX că diriginta a amenințat că ”*va vedea ea note bune*”.

În urma controlului efectuat de reprezentanții Direcției s-a depistat că la disciplina ”matematica”, Moloșnic XXXX a fost notată cu nota ”6” la lucrare de control, însă fiica sa a fost absentă de la lecții în ziua ceia, aflându-se la tratament la domiciliu, fapt confirmat prin certificatul medical.

După acest control pârâta Țăruș Elena s-a purtat și mai abuziv față de copilul ei, astfel, în fața tuturor elevilor a dat citirii petiția reclamantei adresată Direcției de învățământ or. Orhei, întrebând-o pe Moloșnic XXXX: ”*Așa că acesta e scrisul mamei tale?*”, umilind-o în fața colegilor de clasă și alungând-o acasă.

În asemenea circumstanțe, fiica a venit acasă într-o stare de șoc emoțional, fiind nevoită la 28 decembrie 2015 din nou să se adreseze la medicul neurolog, la

un psiholog pentru consultație medicală și psihologică.

Conform raportului de evaluare psihologică din 31 decembrie 2015, se constată că fiica prezintă ”semne specifice copiilor victimă sau martori ai abuzului. Stresul prin care a trecut poate să-i afecteze starea de sănătate”, urmând un curs de reabilitare psihologică la psihologul-consilier specializat în psihoterapie sistematică de cuplu și familie, Irina Novac, la cabinetul de consultație psihologică amplasat în mun. Chișinău str. Teatrului, 4, unde i s-a acordat atât ei, mamei, cât și copilului ei asistență psihologică pe parcurs a cinci ședințe de consiliere contra plată în sumă de 1 250 lei, suportând și cheltuielile de transport tur-retur Orhei - Chișinău în mărime de 250 lei, fapt confirmat prin certificatul nr. 55 din 18 ianuarie 2016 eliberat de către psiholog - consilier.

În pofida acestor fapte, conflictul în școală a continuat să deruleze, astfel la 04 ianuarie 2016, diriginta clasei a organizat o adunare părintească, la care a vorbit cu cuvinte discriminatorii și negative față de reclamantă și copilul reclamantei, Moloșnic XXXX, dând citirii petiția ei și arătând notele fiicei sale tuturor părinților, spunând că fiica ei are o purtare nesatisfăcătoare.

Ca urmare, la 06 ianuarie 2016 a fost nevoită să-se adreseze la directorul instituției ca să-i elibereze documentele de studii pentru a transfera copilul în altă instituție de învățământ, fapt confirmat prin adeverința nr. 6 din 12 ianuarie 2016 și anume că, Moloșnic XXXX este elevă în clasa VIII-A a Liceului Teoretic ”Ion Luca Caragiale” din or. Orhei.

În consecință, comportamentul profesorului și directorului față de copilul ei și față de ea, reprezintă o violență psihologică și un act de discriminare comis în instituția de învățământ, prin ce i s-a cauzat un prejudiciu material și moral atât ei, ca mamă cât și fiicei sale.

Ulterior, reclamanta și-a concretizat cerințele, solicitând stabilirea faptului încălcării prevederilor art. 16 și art. 24 al Constituției, art. 3, art. 6, art. 7 al Legii privind drepturile copilului, art. 2, art. 28 al Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, repararea prejudiciului material în mărime de 3 398, 94 lei, prejudiciului moral în mărime de 50 000 lei și restituirea cheltuielilor de asistență juridică în mărime de 9 000 lei.

Prin hotărârea Judecătoriei Orhei (sediul central) din 25 iulie 2017, a fost admisă parțial acțiunea, stabilind faptul admiterii violenței psihice de către Instituția de învățământ Gimnaziul ”Mihail Eminescu” or. Orhei în privința copilului reclamantei Moloșnic Elena, minora Moloșnic XXXX, încasând de la Instituția de învățământ Gimnaziul ”Mihail Eminescu” or. Orhei în beneficiul Moloșnic Elenei prejudiciul moral în mărime de 8 000 lei și cheltuielile de asistență juridică în mărime de 4 000 lei, în rest acțiunea a fost respinsă, ca neîntemeiată și depusă împotriva pârâtului necorespunzător.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 25 octombrie 2017, a fost respinsă cererea de apel depusă de Moloșnic Elena, admisă cererea de apel depusă de Instituția de Învățământ Gimnaziul ”Mihail Eminescu” din or. Orhei, casată integral hotărârea Judecătoriei Orhei (sediul central) din 25 iulie 2017 și emisă o nouă hotărâre de respingere a acțiunii ca neîntemeiată.

La data de 19 decembrie 2017, Moloșnic Elena și Moloșnic XXXX au declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea acestuia,

casarea deciziei Curții de Apel Chișinău din 25 octombrie 2017 și remiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel.

În motivarea recursului au indicat că, instanța de apel la examinarea cauzei a interpretat în mod eronat legea, a admis încălcări a normelor de drept procesual.

În acest context au specificat că instanța de apel eronat a interpretat prevederile Legii cu privire la asigurarea egalității și nu a citat în ședința de judecată apelanta-recurentă Moloșnic XXXX, care deși nu a atins vârsta majoratului este participant la proces care urma să-și apere interesele sale personal.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 21 februarie 2018, recursul declarat de Moloșnic Elena și Moloșnic XXXX a fost considerat admisibil.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) al Codului de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Instanța de recurs constată că, decizia recurată a fost pronunțată la 25 octombrie 2017, iar cererea de recurs a fost declarată la 19 decembrie 2017, fapt ce atestă că recurentele s-au conformat normelor procedurale legale și au declarat în termen recursul.

În conformitate cu art. 444 al Codului de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

În corespundere cu prevederile art. 445 alin. (1) lit. f) al Codului de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze decizia instanței de apel și să mențină hotărârea primei instanțe.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul întemeiat și care urmează a fi admis cu casarea deciziei recurate și menținerea hotărârii instanței de fond, din considerentele ce urmează.

Verificând legalitatea deciziei atacate, prin prisma argumentelor invocate în cererea de recurs, Colegiul constată că instanța de apel, la examinarea cauzei, a încălcat normele de drept material, și anume, a interpretat în mod eronat legea.

Cu privire la alegațiile recurentelor referitoare la citarea defectuoasă în ședințele instanței de apel, precum și neatragerea și necitarea minorei Moloșnic XXXX, Colegiul lărgit reține următoarele.

Din materialele cauzei se atestă că, atât la înaintarea acțiunii în instanță, cât și la depunerea cererii de apel, reclamanta-recurentă Moloșnic XXXX născută la xxxx nu a atins vârsta majoratului, nici nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu în modul stabilit de lege.

Astfel, potrivit prevederilor art. 58 alin. (4) al Codului de procedură civilă, drepturile, libertățile și interesele legitime ale minorilor cu vârsta între 14 și 18 ani sunt apărate în instanța judecătorească de către părinții, înfietorii sau curatorii acestora, instanța fiind obligată să introducă în astfel de pricini minorii respectivi.

Raportând norma legală la caz, Colegiul lărgit atestă că, în pofida criticilor aduse în recurs, instanța de apel prin decizia contestată s-a expus în privința revendicărilor Moloșnic XXXX expuse de reprezentantul său legal – Moloșnic Elena.

În conformitate cu prevederile art. 102 alin. (1) și (5) al Codului de procedură civilă, instanța înștiințează prin citație participanții la proces, martorii, experții, specialiștii și interpreții privitor la locul, data și ora ședinței de judecată sau la

locul, data și ora efectuării unor acte de procedură. Prezentarea părții în instanță, în persoană sau prin reprezentant, acoperă orice viciu de înmânare a citației. Partea însă este în drept să ceară amânarea procesului dacă citația nu i s-a înmănat în termen.

Fiind citată legal de către instanța de apel pentru ședințele de judecată, fapt confirmat prin recipisele și avizele de recepție anexate la materialele cauzei (vol. I, f.d. 188, 199), Moloșnic Elena s-a prezentat doar o dată, în ședința din 04 octombrie 2017.

Cu referire la faptul invocat de recurenta Moloșnic Elena, precum că, a fost dusă în eroare referitor la data celei de-a doua ședință, Colegiul lărgit apreciază ca declarative aceste afirmații, or ultima sub semnătură a fost înștiințată și cunoștea cu certitudine despre termenul de judecată fixat.

În ceea ce privește citarea minorei Moloșnic XXXX, instanța de recurs atestă aplicabilitatea prevederilor legale citate supra și concluzionează că, fiind reprezentată în proces de către părintele ei, Moloșnic Elena, care la rândul său a fost citată legal pentru toate ședințele de judecată, a fost înlăturat viciul de necitare a Moloșnic XXXX.

În acest sens, conform art. 75 alin. (4) al Codului de procedură civilă, actele procedurale efectuate de reprezentant în limitele împuternicirilor sale sunt obligatorii pentru persoana reprezentată în măsura în care ele ar fi fost efectuate de ea însăși. Culpă reprezentantului este echivalentă culpei părții.

Ca urmare celor spuse, în privința introducerii în proces, citării și participării apelantelor-recurente la examinarea apelului, instanța ierarhic inferioară nu a comis nici o încălcare procedurală, argumentele invocate în recurs fiind apreciate de Colegiul lărgit ca declarative și neîntemeiate.

Instanța de recurs constată că, Moloșnic XXXX, fiica minoră a Moloșnic Elenei, a fost elevă în clasa a (VII) VIII-B în cadrul Instituției de învățământ Gimnaziul "Mihai Eminescu" din or. Orhei, ulterior transferându-se, de pe 06 ianuarie 2016, în clasa a VIII-A în cadrul Liceului teoretic "Ion Luca Caragiale" din or. Orhei (vol. I, f.d. 35).

La data de 23 decembrie 2015, Moloșnic Elena a depus o plângere în adresa Direcției Generale Educație a Consiliului r. Orhei, pe faptul evaluării eronate a fiicei minore Moloșnic XXXX la disciplina "matematica" și pe faptul violenței fizice și psihice din partea dirigintei Țăruș Elena.

La fel, la data de 24 decembrie 2015, Moloșnic Elena a depus o plângere în adresa Direcției Generale Educație a Consiliului r. Orhei împotriva directorului instituției de învățământ frecventate de fiica recurentei.

Prin răspunsurile Direcției Generale Educație a Consiliului r. Orhei din 21 ianuarie 2015, Moloșnic Elenei s-a comunicat despre investigațiile efectuate, concluziile trase și recomandările propuse. Astfel, s-a stabilit că erori în cadrul evaluărilor fiicei minore Moloșnic XXXX la disciplina "matematica" nu au fost comise. Totodată, fiind audiați elevii instituției de învățământ în cauză, cazuri de violență, atât din partea Țăruș Elenei, cât și din partea celorlalți profesori nu s-a stabilit.

În același context, Direcția Generală Educație a Consiliului r. Orhei a atenționat profesorul Țăruș Elena despre: necesitatea întreruperii relațiilor

conflictuale cu recurențele; necesitatea demonstrării atitudinii binevoitoare și respectuoasă față de toți elevii. A atenționat directorul instituției de învățământ, Gherman Raisa despre necesitatea soluționării conflictului apărut și să nu admită pe viitor astfel de cazuri (vol. I, f.d. 18, 20).

Din materialele cauzei se constată cert faptul că, în perioada 15 decembrie 2015 – 17 decembrie 2015, Moloșnic XXXX a primit tratament ambulatoriu indicat de medicul de familie, fiindu-i eliberat un certificat medical în acest sens (vol. I, f.d. 19).

Totodată, la data de 17 decembrie 2015, în cadrul Instituției de învățământ Gimnaziul "Mihai Eminescu" a avut loc evaluarea semestrială la disciplina "matematică", potrivit căreia Moloșnic XXXX a fost notată cu "6", nota fiind introdusă în registrul de evidență (catalog) (vol. I, f.d. 61, 79).

În coerența celor expuse, instanța de recurs atestă faptul că, Moloșnic XXXX nu a fost prezentă la data de 16 decembrie 2015 la orele de "fizică", însă la data de 17 decembrie 2017, la orele de "chimie", "educație fizică" nefiind făcute careva însemnări în registru de evidență (catalog) (vol. I, f.d. 78, 80, 81).

Din declarațiile martorului Lupașco Raisa din ședința de judecată din 29 noiembrie 2016, reiese faptul că, Moloșnic XXXX a fost prezentă la data de 17 decembrie 2015 la orele de "matematică" și a fost testată în scris în legătură cu evaluarea semestrială (vol. I, f.d. 45).

Prin încheierea Judecătoriei Orhei din 30 ianuarie 2016, s-a dispus efectuarea expertizei grafoscopice, fiind adresată întrebarea, dacă scrisul din evaluarea semestrială din 17 decembrie 2015 din numele Moloșnic XXXX, este efectuat de aceasta sau de altă persoană.

În conformitate cu concluziile raportului de expertiză din 26 aprilie 2017, inscripțiile manuscrise ce completează punctele din evaluarea semestrială din numele Moloșnic XXXX din 17 decembrie 2015, au fost efectuate nu de către însăși Moloșnic XXXX, ci de o altă persoană (vol. I, 128-133).

Concluzionând cele constatate supra, Colegiul lărgit conchide asupra temeiniciei argumentării instanței de fond asupra faptului că, odată ce evaluarea semestrială nu a fost scrisă de Moloșnic XXXX, însă fiind notată cu "6" pentru această testare, fiind micșorată media semestrială, ultima a suferit violență psihică.

În corespundere cu prevederile art. 1398 alin. (1) al Codului civil, cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune.

Iar, potrivit art. 1422 alin. (1) și (2) al aceleiași legi, în cazul în care persoanei i s-a cauzat un prejudiciu moral (suferințe psihice sau fizice) prin fapte ce atentează la **drepturile ei personale nepatrimoniale**, precum și în alte cazuri prevăzute de legislație, instanța de judecată are dreptul să oblige persoana responsabilă la reparația prejudiciului prin echivalent bănesc. Prejudiciul moral se repară indiferent de existența și întinderea prejudiciului patrimonial.

Așadar, instanța de recurs atestă că, violența psihică admisă în privința Moloșnic XXXX este cauzată prin caracterul ilicit al micșorării mediei la disciplina "matematică", motiv pentru care și în corespundere cu prevederile legale aplicabile speței, Moloșnic XXXX a suferit un prejudiciu moral, fiind atentat

dreptul la educație, ca urmare aceasta este îndreptățită să solicite repararea prejudiciului.

Instanța de fond just a reținut în susținerea acestei poziții concluziile psihologilor expuse în raportul de evaluare psihologică eliberat de Serviciul de asistență psihopedagogică Orhei și în certificatele eliberate de psihologul-consilier, Irina Novac.

În corespundere cu aceste concluzii, fiind supusă evaluării în perioada 30 decembrie 2015 – 09 aprilie 2016, Moloșnic XXXX exprima semne specifice copiilor victime al abuzului, starea psihologică a minorei fiind semnificativ afectată de mai multe situații stresante care provoacă traumă psihică, survenite din conduita conflictuală a dirigintei sale. Chiar și după o perioadă de 3 luni după incident, minora este în dezechilibru emoțional continuu, din motiv că nu reușește să se detașeze de trecut, nu sunt depășite dificultățile de adaptare la nou, persistă sentiment de devalorizare personală și convingerea prezenței unui defect personal (vol. I, f.d. 10, 14-15, 21).

Colegiul lărgit apreciază că, prejudiciul moral suportat de Moloșnic XXXX, ținându-se cont de perioada de conflict și evoluția stării emoționale, este în legătură cauzală directă cu cele întâmplate pe parcursul studiilor la Instituția de învățământ Gimnaziul "Mihai Eminescu" din or. Orhei.

Sub acest aspect, Colegiul lărgit apreciază critic poziția instanței de apel expuse în decizia recurată, cu privire la faptul că Moloșnic Elena nu a prezentat probe veridice și suficiente pentru a susține acțiunea înaintată, or raportul de expertiză nu a fost făcut la cererea reclamantei-recurente ci în baza încheierii instanței judecătorești, părțile având dreptul de a se expuse asupra demersului și de adresa întrebările de rigoare.

În conformitate cu prevederile art. 117 alin. (2) al Codului de procedură civilă, în calitate de probe în pricini civile se admit **elementele de fapt constatate** din explicațiile părților și ale altor persoane interesate în soluționarea pricinii, din depozițiile martorilor, din înscrisuri, probe materiale, înregistrări audio-video, **din concluziile experților**.

Instanța de apel eronat a interpretat normele de drept material ce reglementează cauza apariției prejudiciului moral, raportându-le la înscrisurile prezentate în calitate de probe, administrându-le arbitrar și fără a le colabora între ele. Ca urmare, concluziile trase în decizia recurată sunt ambigue și lipsite de legătură cu circumstanțele cauzei.

În această ordine de idei, Colegiul lărgit constată că, circumstanțele generatoare de prejudiciu moral, precum și înscrisurile ce probează consecințele acestui prejudiciu, au fost examinate de către instanța de apel doar sub aspect de "fapt discriminatoriu", fără a se da valență însăși faptului ilicit constat prin raportul de expertiză. Or, instanța de fond la examinarea cauzei civile a supus verificării circumstanțele cauzei prin prisma întregului cadru legal, just ajungând la concluzia cauzării prejudiciului moral prin acțiuni ilicite, la caz, prin micșorarea mediei bazate pe unele date vădit eronate.

Cu referire la argumentele din acțiune privind discriminarea și hărțuirea minorei Moloșnic XXXX, prin faptul creării unui mediu umilitor și ofensator în interiorul instituției de învățământ, Colegiul lărgit reține că, acestea nu și-au găsit

confirmare în cadrul examinării cauzei.

În același rând, din sensul Legii cu privire la asigurarea egalității, discriminarea reprezintă orice deosebire, excludere, restricție sau preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de lege sau pe criterii presupuse.

CtEDO în jurisprudența sa constantă a stabilit că, a distinge înseamnă a discrimina, or diferența de tratament devine discriminare, în sensul art. 14 CEDO, doar atunci când instituțiile statului introduc distincții între situații analoge și comparabile fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă.

Alegațiile reclamantei-recurente precum că, comportamentul manifestat în instituția de învățământ este discriminatoriu față de Moloșnic XXXX, nu pot fi reținute, din motiv că circumstanțele invocate nu au fost raportate la situații analogice și comparabile, dar reprezintă o expunere subiectivă a circumstanțelor de fapt în care sunt implicate părțile.

La fel, nici din declarațiile martorilor audiați în ședința de judecată, printre care sunt și părinții foștilor colegi de clasă a Moloșnic XXXX, nici din constatările Direcției Generale Educație a Consiliului r. Orhei, care în cadrul investigațiilor efectuate în baza plângerii reclamantei a audiat elevi, nu se deduc careva situații ce ar face posibilă compararea.

Dreptul nediscriminare prevăzut de art. 14 CEDO, este un drept subiectiv substanțial, care nu are o existență independentă în sistemul de protecție europeană a drepturilor și libertăților fundamentale pe care le instituie, deoarece nu poate fi invocat decât prin raportare la celelalte drepturi garantate de Convenție.

Conform prevederilor art. 1423 alin. (1) al Codului civil, mărimea compensației pentru prejudiciu moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice cauzate persoanei vătămate, de gradul de vinovăție al autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această compensare poate aduce satisfacție persoanei vătămate.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, atestă că, la stabilirea cuantumului prejudiciului moral, instanța de fond întemeiat a estimat echivalentul bănesc al acestuia, ținându-se cont de noțiunea de reparare rezonabilă, de personalitatea părților, de circumstanțele cauzei și just a concluzionat că, suma de 8 000 lei constituie o satisfacție echitabilă, fiind menținut echilibrul între compensație și venituri nejustificate.

Cu referire la argumentele din acțiune în ce privește faptul supunerii minorei Moloșnic XXXX violenței fizice de către diriginta clasei Țăruș Elena, instanța de recurs consideră justă soluția instanței de fond precum și argumentele ce au stat la baza acestei soluții, iar reținând practica CEDO și pentru a evita repetări inutile, va accepta motivarea expusă în hotărârea primei instanțe.

Reclamantele-recurente au înaintat acțiunea împotriva Instituției de învățământ Gimnaziu "Mihai Eminescu" și împotriva profesorului Țăruș Elena, solicitând respectiv încasarea prejudiciului cauzat de la ambele părâte.

Pe parcursul examinării cauzei, s-a constatat cu certitudine că, pârâta Țăruș Elena, în perioada de referință a fost profesor la Instituția de învățământ Gimnaziu

”Mihai Eminescu” și diriginta clasei unde a studiat reclamanta Moloșnic XXXX.

Din interpretarea corectă al art. 1403 alin. (1) al Codului civil, reiese că, instituirea răspunderii comitentului se justifică prin faptul că prepusul îndeplinind funcțiile încredințate, apare în calitate de reprezentant legal al comitentului. Ca urmare a acestui fapt se prezumă că prejudiciul cauzat de prepus în exercițiul funcțiilor încredințate se consideră a fi cauzat prin acțiunile comitentului.

La fel, Colegiul lărgit consideră necesar de evidențiat că, răspunderea comitentului se angajează în prezența condițiilor generale ale răspunderii delictuale (prejudiciul, fapta ilicită a prepusului, raportul causal între fapta prepusului și prejudiciu, vinovăția acestuia).

Raportând cele expuse la caz, instanța de recurs reține că, în cadrul examinării cauzei nu au fost dovedite circumstanțele invocate de reclamante, precum că, pârâta Țăruș Elena a comis careva acțiuni ilicite, generatoare de prejudiciu, ci doar a fost constatat **fapta ilicită** de micșorare a mediei în baza unei evaluări vădit eronate și efectuate nu de Moloșnic XXXX.

Astfel, Instituția de învățământ Gimnaziu ”Mihai Eminescu” din or. Orhei, fiind atenționată de Direcția Generală Educație a Consiliului r. Orhei despre necesitatea soluționării conflictului apărut și să nu admită pe viitor astfel de cazuri, despre necesitatea asigurării cu o atitudine respectuoasă față de toți elevii, nu a întreprins careva măsuri întru întreruperea relațiilor conflictuale și a admis evaluarea Moloșnic XXXX în baza unui test neautentic.

În conformitate cu prevederile art. 1415 alin. (1) al Codului civil, persoana care a reparat prejudiciul cauzat de o altă persoană are dreptul la o acțiune de regres împotriva acesteia în mărimea despăgubirii plătite persoanei vătămate dacă legea sau contractul nu prevede altfel.

Drept urmare doar Instituția de învățământ Gimnaziu ”Mihai Eminescu” din or. Orhei ca subiect de drept, urmează personal să repare prejudiciul cauzat prin fapte ilicite atentate la dreptul Moloșnic XXXX la educație, iar în cazul în care **eventual** va fi stabilită (prin hotărâre/sentință sau în urma unei investigații de serviciu) persoana ce a săvârșit aceste fapte (de exemplu falsificarea scrisului, înscrierea în documente oficiale a unor date vădit false, abatere disciplinară), va fi posibilă încasarea sumei plătite în ordine de regres.

Reținând subiectul responsabil pentru repararea prejudiciului cauzat, faptul că în privința pârâtei Țăruș Elena acțiunea a fost corect respinsă de instanța de fond, Instituția de învățământ Gimnaziu ”Mihai Eminescu” din or. Orhei în conformitate cu prevederile art. 94 alin. (1) al Codului de procedură civilă, urmează să suporte cheltuielile de judecată.

Potrivit art. 82 al Codului de procedură civilă, cheltuielile de judecată se compun din taxa de stat și din cheltuielile de judecare a pricinii.

Pornind de la practica CtEDO, cheltuielile pentru asistenta juridică trebuie să fie necesare, realmente angajate și rezonabile ca mărime. Pentru dovada cheltuielilor suportate, prin prisma practicii CtEDO, se evidențiază necesitatea prezentării, de către partea care pretinde compensarea cheltuielilor, a următoarelor documente: a) dovada achitării onorariilor avocaților (copii de pe dispozițiile de plată prin virament sau bonurile de plată); b) copia de pe facturile de strictă evidență, emisă pentru clienți-persoane juridice și în alte cazuri stabilite de

legislație; c) listă detaliată a actelor/acțiunilor efectuate de avocat și a timpului aferent acestora (cu tariful și orarul).

După cum s-a constatat, pentru justificarea cheltuielilor de judecată în legătură cu acordarea asistenței juridice de către avocatul Tatiana Plămădeală a fost prezentat bonul de plată nr. 633098 în sumă de 9 000 lei (vol. I, f.d. 145).

În atare situație, Colegiul lărgit atestă că instanța de fond corect a evidențiat faptul că avocatul Tatiana Plămădeală nu a prezentat lista acțiunilor îndeplinite pe dosar.

Mai mult ca atât, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată că, la data depunerii acțiunii, erau adoptate Recomandările privind quantumul onorariilor avocaților și compensarea de către instanțele de judecată a cheltuielilor de asistență juridică aprobate prin Decizia nr. 2 a Consiliului Uniunii Avocaților din 30.03.2012 (în continuare Recomandări).

Astfel, înaintând o acțiune în instanță concomitent solicitând încasarea cheltuielilor de asistență juridică, la aceasta urmau să fie anexate probe certe și pertinente ce ar confirma pretențiile reclamantei și quantumul acestora.

Recomandările menționate stabilesc un model-tip de raport privind activitatea avocatului în care urmează a fi indicate descrierea activității, data efectuării acesteia, timpul cheltuit pentru efectuarea acestor activități și rata (tariful) pentru efectuarea unor astfel de acțiuni.

Cu derogare de la Recomandările sus citate, nu au fost prezentate careva înscrisuri ce ar confirma prestarea serviciilor juridice în care ar fi indicat timpul cheltuit pentru efectuarea acțiunilor de acordare al asistenței juridice, tariful, prin urmare nu a fost prezentat un calcul detaliat al cheltuielilor suportate de reclamantă.

CtEDO în acest sens cere o dare de seamă cu privire la lucrul efectuat de avocat, în care să fie descrise suficient de detaliat acțiunile întreprinse și timpul cheltuit pentru acestea. Neprezentarea dării de seamă a dus la respingerea pretenției cu privire la costuri și cheltuieli (cauza Lupăcescu și alții vs Republica Moldova, hotărâre din 21 martie 2006, § 40 și cauza Amihalachioaie vs Republica Moldova, hotărâre din 20 aprilie 2004, § 47).

În același context, dar sub alt aspect, Colegiul reține că deși cheltuielile de asistență juridică au fost într-adevăr suportate de către recurentă, la determinarea quantumului compensației acordate, pentru a face o apreciere corectă, se va mai ține cont de: complexitatea cauzei; noutatea și dificultatea problemelor juridice ridicate de speță.

Stabilind dacă costul asistenței juridice solicitate de reclamant este rezonabil, CtEDO a luat în calcul noutatea și complexitatea chestiunilor de fapt și de drept puse în discuție (cauza Manole și alții vs Republica Moldova, hotărâre din 13 iulie 2010, § 11). Pe de altă parte, dacă cauza este repetitivă și există o jurisprudență bine stabilită în privința chestiunilor disputate, CtEDO a acordat o compensație mai mică pentru asistența juridică (cauza Oprea vs Republica Moldova, hotărâre din 21 decembrie 2010, § 55).

Prin urmare, luând în considerație existența unei practici naționale stabile și uniforme în litigiile privind încasarea prejudiciului moral cauzat, neprezentarea

listei acțiunilor descifrate îndeplinite pe dosar, instanța de fond just a redus cheltuielile suportate pentru asistența juridică acordată de către avocat la suma de 4 000 lei.

Astfel, din considerentele arătate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a admite recursul, de a casa decizia Curții de Apel Chișinău din 25 octombrie 2017 cu menținerea hotărârii Judecătoriei Orhei (sediul central) din 25 iulie 2017.

Având în vedere cele expuse și în conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. f) al Codului de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de către Moloșnic Elena și Moloșnic XXXX.

Se casează decizia Curții de Apel Chișinău din 25 octombrie 2017 și se menține hotărârea Judecătoriei Orhei (sediul central) din 25 iulie 2017 pronunțată în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Moloșnic Elena și Moloșnic XXXX către Instituția de Învățământ Gimnaziul "Mihai Eminescu" din or. Orhei, Țăruș Elena cu privire la stabilirea faptului încălcării drepturilor, repararea prejudiciului material și moral cauzat, încasarea cheltuielilor de judecată.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței

Judecători

Valeriu Doagă,

Tamara Chișca-Doneva,

Dumitru Visternicean,

Ion Druță,

Svetlana Filincova